

Sammanfattning av medborgardialog Odensalakyrkan, den 3 november 2021

1. Bakgrund

Östersunds kommun vill vara en kommun där både äldre och personer med funktionsnedsättningar ska ha möjlighet att leva aktiva och självständiga liv med ökad delaktighet i samhällsfrågor.

Kommunen genomför under år 2020–2022 därför ett projekt i syfte att göra kommunen mer åldrandevänlig för dessa målgrupper – ”Projekt åldrandevänlig kommun” (Age-friendly cities and communities).

Inom ramen för projektet görs olika undersökningar för att få ökad kunskap om hur både äldre och personer med funktionsnedsättningar upplever att det är att leva i Östersund i nuläget.

En form av undersökning som genomförts under hösten 2021 är medborgardialoger riktade till medborgare över 65 år i några utvalda områden i Östersund.

Syftet med dessa dialoger har varit att få kompletterande kunskap och inspel från målgruppen, innan kommunens politiker våren 2022 ska fatta beslut om vilka områden som är mest angelägna att försöka förbättra de kommande åren.

I detta dokument redovisas resultatet av den medborgardialog som anordnades i Odensalakyrkan i november 2021.

2. Genomförande av medborgardialog

Medborgardialogen genomfördes den 3 november 2021 i Odensalakyrkan.

Inför medborgardialogen skickades det ut ett särskilt inbjudningsbrev till medborgare över 65 år som bor i östra Odensala. I inbjudan framgick även vilka frågeområden som skulle diskuteras vid dialogen.

Totalt anmälde sig 30 medborgare och 8 politiker till dialogen. Några medborgare och en politiker lämnade återbud, så i slutändan deltog 26 medborgare (varav 18 kvinnor och 8 män) samt 7 politiker vid dialogen.

Utöver medborgare och politiker medverkade även 11 tjänstemän från kommunen vid dialogen som samtalsledare och sekreterare.

Dialogen genomfördes i form av ”runda-bords-samtal”, där medborgare och politiker fördelades ut vid 6 olika bord.

De frågeområden som diskuterades vid dialogen var följande:

- Utemiljöer
- Transporter (med fokus på busstrafik)
- Bostäder
- Social gemenskap och delaktighet
- Social tillhörighet (icke-diskriminering) och medborgarinflytande
- Samhällsstöd och service (vilket omfattar både kommunens insatser och tillgång till övrig samhällsservice som affärer, bibliotek, hälsocentral etc.)

Kopplat till varje frågeområde ställdes frågor om vad som behöver förbättras och om deltagarna hade eventuella förslag till lösningar kopplat till identifierade förbättringsområden.

3. Resultat

Under detta avsnitt redovisas resultatet från medborgardialogen kopplat till respektive frågeområde. Varje delavsnitt inleds med en allmän beskrivning av medborgarnas upplevelse av det området. Deltagarnas enskilda svar redovisas därefter i olika underkategorier. Några medborgare som inte kunde medverka vid dialogen har skickat in sina synpunkter och förslag via e-post, vilket också har lagts till i sammanställningen.

3.1 Utemiljöer

Hur kan kommunen skapa en bättre utemiljö för medborgare 65+ i Östersunds kommun?

Deltagarna vid dialogen är generellt sett nöjda med snöröjningen i Odensala och i staden som helhet. De upplever att det är en del problem med vandalisering och klotter i Odensala samt att det behövs fler sittbänkar, speciellt vintertid. Några deltagare upplever att det är bra belysning, medan andra tycker att vissa områden behöver belysas bättre.

Det finns många synpunkter på grön- och rekreationsområden i Odensala. Det handlar bland annat om att man vill att det ska röjas upp i skogar och andra grönområden. Deltagarna uppskattar närheten till Lillsjön, och många lyfter vikten av att kunna nyttja exempelvis skidspår, isytor och promenadstråk. Det lämnas också några förslag på hur säkerheten kan förbättras för gångtrafikanter och cyklister på några specifika platser.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kring utemiljöer.

Fler sittplatser/bänkar (tillgänglighet)

- Den behövs fler sittbänkar för personer som har svårt att gå och behöver vila. När man är opererad och inte orkar gå så långt finns det behov av fler sittplatser. Det finns inte så många just nu. *(Detta uttrycktes vid flera bord)*. Vid Lillsjön kan det gärna bli fler soffor att sitta på.
- Bänkar tas bort inför vintern eftersom de är i vägen för snöröjningen. Sittbänkar saknas vintertid. *(Detta uttrycktes vid flera bord)*. En del medborgare tycker inte att det är några problem med sittplatser på sommaren.
- Skulle vilja att det ska ordnas fler sittplatser vid badplatsen vid Lillsjön. Det är ett ställe där man gärna vill stanna till och fika, men det finns bara ett fåtal sittplatser och de blir upptagna direkt. Vid grillplatsen finns det bara några låga sittplatser/stockar, de är för låga för äldre att sitta på.
- Fasta sittbänkar är borttagna runt Lillsjön (brädorna har plockats bort). Är det för att de ska renoveras? Det ska informeras om vad som händer med

dem, om de renoveras eller tagits bort. (*Detta uttrycktes vid flera bord*). Bänkarna är mycket viktiga för de som promenerar även vintertid.

- Även bänkar i busskurer är borttagna. Är det förstörelse?
- Varför gjuter man inte bänkar för äldre att sitta på nere på Stortorget? Stortorget är trist.

Se över skyltningen av gång- och cykelvägar (tillgänglighet och trygghet)

- Många pensionärer promenerar mycket. Gång- och cykelvägar är dåligt uppmärksammade med vilken sida man ska gå på, och det är lätt att bli påkörd av cyklister. Det byts ofta vilken sida man ska gå på (markeringar) – det borde vara enhetligt. Även skyltarna bör vara enhetliga (vissa visar cykel- och gångväg, medan andra bara har pilar).
- På vissa sträckor är det delad gång- och cykelväg. Alla sådana vägar borde ha samma regler/ordning. I nuläget så är det ibland högerregel och ibland vänsterregel, så man vet inte vad som gäller. På vintern när man inte ser mittlinjen är det ännu svårare
- Gång- och cykelvägar behöver markeras upp tydligare då det är svårt att veta var man ska gå respektive cykla.
- Skyltning av cykelvägar är inkonsekventa. Otydligt att veta vart man ska cykla respektive gå. Tydliggör med mittlinje.
- Cykelvägarna är otydliga vid korsningar på en del ställen. Rondellen vid Hofvallen där cykelvägen kommer ner på Rådhusgatan är farlig, svår att uppfatta.
- I borte änden av Lillsjön finns det två cykelbanor på varsin sida om sjön, men det finns ingen cykelövergång vilket gör att det är svårt att ta sig över vägen. Många människor passerar där och bilisterna får ingen förvarning om att någon ska ta sig över.

Problem med vandalism och klotter (trygghet)

- Elskåpen förstörs (Jämtkrafts ansvar att städa upp). **Kommentar från tjänsteperson:** *Vi kan ta med oss frågan och framföra det till Jämtkraft.*
- Busshållplatser slås sönder – varför sätter man inte in gallerväggar med ett plexiglas som vindskydd? **Kommentar från tjänsteperson:** *Glas som går sönder byts ut mot okrossbart allt eftersom.*
- Varje busshållplats bör belysas med stark strålkastare för att de som krossar glaset inte ska kunna jobba i mörker.
- Bryggan vid Lillsjön eldades upp och inga åtgärder har gjorts ännu. Processen är påbörjad, men det kan ta tid.
- Klotter är vid många tillfällen början på annan förstörelse. Kostnaden för klottersanering ligger på omkring 500 000 kr årligen och det omfattar bara en tredjedel av allt klotter. Pengar som borde gå till nyttigare saker. Mellan tio och tjugo klottrare svarar för över 90% av allt klottret. Enligt

polisen bör föräldrar se till att deras barn inte har tillgång till sprejfärgburkar, men de som klottrar är vuxna och har hållit på i många år. Åtgärdsprogram för att få individer att sluta klottra behövs. En annan åtgärd som skulle kunna vidtas är att utse områdesansvariga som skyndsamt meddelar kommunrepresentant var nytt klotter uppstått, gärna med bild och exakt plats, så att det omgående kan tas bort.

- Angående nerklottrade parkbänkar så är det nog inte så många som är intresserade av att sätta sig och vila på dem. Man måste bort med klottret på bänkar för att folk ska vilja sätta sig där. Ta bort allt klotter och ha sedan områdesansvariga som talar om var klottret finns, och ta bort klottret till nästa dag.
- Vindskyddet vid Damplan/Broängen bör repareras omgående. Vad jag hört var det ett dagis som ville ha det för att barnen skulle få möjlighet att tillsammans med personalen kunna få ett ombyte mot dagisgården. Det dröjde inte länge förrän det klottrades ner och det var en träram runt eldstaden som brändes ner. När det inte fanns någon eldstad började man elda inne i vindskyddet. Denna förstörelse och att kommunen tagit bort 3t broar har nu helt saboterat möjligheten att vara där för dagiset. Det är bara ungdomar där nu. Förslag: Ersätt taket på vindskyddet mot ett bräddtak som täcks med plåt samt måla de övriga delarna av vindskyddet. Ta bort lite av träden mellan vindskyddet och fotbollsplanen (så att det blir insyn). Om det är mer öppet så minskar risken för förstörelse. Rensa bort klottret och sätt dit en riktig eldstad (motsvarande som vid Lillsjön) samt bygg ett enkelt vedförråd. Det blir även ganska blött mellan diket och vindskyddet så det vore bra om man kan fylla på med grus/jord där. Ersätt även de broar som tagits bort (sätt dit fyra broar av cementrör/plåtrör) så att man kan enkelt ta sig till vindskyddet. Diket som är framför är ganska djupt och det skulle underlätta både för dagiset och andra.
- Medborgare upplever att det är för krångligt att ta kontakt med kommunen för att anmäla olika saker som t.ex. klotter eller förstörelse vid Lillsjön.

Rensa buskage och skogsområden (tillgänglighet och trygghet)

- När det är buskage i hela stan, med till exempel höga granar, vore det bra om man underkvistade dem för att det ska bli ljusare och för att det inte ska kunna ske oegentligheter under träden (exempelvis våldtäkter). Behöver man öka antalet trygghetsvandringar?
- I grönområden i Odensala finns det träd som ligger och inte tas om hand. Det ser lite ostädat ut och det är inte säkert för barn som leker där. Det finns ett antal stadsnära skogar, till exempel i Odensala, Torvalla och på Frösön. Lillsjön är ett naturreservat, förstår inte detta. Får en känsla av att man inte kommer att ta bort träd och att man rödlistat granbarkborren. Det är lika i andra skogar – träd som har fallit omkull får ligga kvar. Skogar är till för att människor ska kunna vistas där. Det finns stigar, men att vistas i

skogen är inte att gå på stigar. Håller mycket på med orientering. Stadsnära skogar är även perfekt för ungdomar att träna sig i, men när man inte tar bort träd går det inte att ta sig fram. Det fungerade mycket bättre när Skogsvårdsstyrelsen hade ansvaret.

- Har varit ute med "Hitta ut" (en orienteringsapp) hela sommaren och håller med om att skogarna inte ser bra ut – det ligger träd huller om buller överallt. I Västerås kan man obehindrat ta sig fram i stadsnära skogar. Där är det väldigt välskött.
- Skogar runtomkring är röjda, men det finns mer att göra. Røjningen runt alla villatomter blev jättebra.
- Där jag bor på Krusbärsvägen i Odensala finns en trädunge med i huvudsak björk. Träddungen behöver gallras/röjas. Det är träd som är på väg att falla men hänger kvar i andra träd. Det byggdes en lekplats i anslutning till träddungen i samband med att husen byggdes på gatan. Lekplatsen är idag borta på grund av eftersatt underhåll men det finns rester kvar med asfaltytor som växer igen och buskar som en gång planterades är enbart fula.
- Odensalabäcken är igenväxt. Den behöver grävas upp för fisk som ska vandra uppströms.
- Det sker tyvärr nedskräpning i Odensalabäcken men punktinsatser för att städa upp i bäcken och ta bort en hel del sly skulle ge ett betydligt trevligare intryck för boende i Odensala.
- På samma sida som vindskyddet vid Damplan/Broängen längs den raka vägen mot Lillsjön finns det en snedstig och där är det en gran som har brutits av. Där finns det risk för olycka så den skulle behöva tas bort.

Synpunkter på rekreationsområden

- Det nyinstiftade naturreservatet är helt perfekt. Rampbanan i skogen behöver rustas upp, vilket inte har gjorts ännu. Är man på gång med att inrätta ett utsiktsobservatorium vid Lillsjön? Det fanns en idé om att det skulle göras.
- Går mycket runt Lillsjön, området är fint nu när utsiktsplatsen är fixad. Spången runt sjön är stängd – håller nog på att renoveras. Det saboteras mycket, synd på ett sådant fint område. Vass bör tas bort vid badplatsen och mer sand bör läggas dit. Det är många människor som rör sig där och det är ett trevligt område.
- Det finns en grillplats och fina gångvägar vid Lillsjön.
- Hoppas att Leif Landins förslag om skridskobana på Lillsjön under vintrarna blir verklighet.
- I nuvarande takt torde det inte finnas någon sjö vid Lillsjön om 15 till 20 år, istället blir det ett kärr. Är det något vi vill? Dags att muddra Lillsjön innan den helt växer igen.

- Lillsjön håller på att växa igen, men det är bra att det ordnats en extra parkeringsplats där.
- Det finns många fina parker och grönområden runtom i bostadsområdena.
- Medborgare vill att skidspåren ska dras även på helger när det har snöat. Det är en populär aktivitet att åka skidor.
- Medborgare vill att det ska skapas vägar/spår där de kan promenera vintertid.
- Tidigare fanns det isytor mellan varje kvarter, med det gör det inte längre. Barnen kunde tidigare ta sig till isbanorna själva. Arenan byggdes på andra sidan stan, trots att föräldrarna ville ha kvar isytorna i området.
- Lekparker i området behöver ses över. Även isytor.
- Det är högt gräs vid Långvägen/Skrapvägen – dålig klippning – vilket gör att råttor samlas. Nu är det åtgärdat. Samtidigt ska man värna om naturen så att insekter trivs.
- Östersunds kommun satsar flera miljoner på cykelvägar. Det finns många pensionärer som inte sätter sig på cykeln längre av olika skäl. Det är viktigt att det finns gångvägar som underhålls väl och stigar som kan nyttjas även vintertid. Odensalaområdet är fantastiskt om man vill ge sig ut i naturen men det är tråkigt att många vandringsstigar blir sönderkörda av alla cyklar som åker på dessa stigar. Går det inte att begränsa cykelåkning till att ske på färre stigar?
- Kommunen iordningställer och sköter många mil skidspår. Skidspåren är förbehållna skidåkare och det är naturligtvis rätt. Många pensionärer kan inte åka i skidor på grund av olika orsaker. Förslagsvis ser kommunen till att vissa ”sommarestigar” i området Odensala/Spikbodarna körs med skoter vintertid och packar snön så det blir möjligt att promenera efter stigarna.
- Det behövs fler grönområden.
- Saknar fina parker i stan, det finns inga riktiga ”lungor” att kliva in i. Förtätningen ställer till det eftersom parker tas i anspråk.

Synpunkter på belysningen (trygghet)

- Det är tryggt i Odensala, med däremot är det otrött vid Lillsjön. Går inte ut så mycket när det är mörkt, många kvinnor vill inte vistas ute ensamma.
- När man kör in mot badet finns det knappt någon belysning, man har svårt att se sin bil på parkeringen.
- Saknar ingen belysning.
- Inga problem med belysning i området, är inte ute så mycket när det är mörkt. I centrala stan känns det obehagligt att gå längs med Kyrkgatan mellan Gustav III:s torg och Kyrkparken. Det är ett mörkt område, och det är samma sak på campus. Kyrkparken håller på att ses över.
- Är inte ute när det är mörkt. Gångvägen mellan Odensala och Torvalla är ganska mörk och det har vuxit upp skog runtom.

- Öka tryggheten i samhället. Belysning och närvaro är viktigt. Mörkret gör att man håller sig hemma eftersom man känner sig otrygg.

Synpunkter på snöröjning (tillgänglighet och trygghet)

- Man kan gärna spara en bit av vägen som inte sandas, för sparkåkning. Om det är riktig vinter behöver de inte ploga så djupt att asfalten kommer fram. Cykelvägar plogas ordentligt, men inte gångvägar. Är trottoarer inte med i prioriteringen? **Kommentar från tjänsteperson:** Ja och nej. I centrala stan ingår trottoarerna på vissa gator. Men i bostadsområden så är trottoarer ibland snöupplag på vintern.
- Snöröjningen i Östersund är fantastisk, men kan bli bättre.
- Snöröjningen av gång- och cykelvägar fungerar perfekt – det märks att de prioriteras. På Smultronvägen skjuter de upp snön till en plats där ingen bor. Man får inte köra ut sin egen snö till gatan.
- Har bara gott att säga om Teknisk förvaltning och är väldigt nöjd med snöröjningen. Förvaltningen svarar direkt när man ringer. Har full förståelse för snöröjningen, den fungerar bra. När snöröjarna kommer bör gång- och cykelvägen röjas mellan Krusbärsvägen och Vinbärsvägen (vägen mot hälsocentralen), så att exempelvis barnvagnar kan ta sig fram. I anslutning till Vinbärsvägen är det inte gång- och cykelväg, där behöver det inte röjas, men ofta glöms den anslutande gång- och cykelvägen bort.
- Det bör snöröjas innan det har trampats ihop. Det finns riktlinjer där det framgår när det ska röjas. Tycker att de gjorde ett bra jobb i vintras. I bostadsområdet där det är backar kan det vara svårt att ta sig upp.
- Snöröjningen fungerar ganska bra, har inte så mycket att klaga på. Trottoarer på stan kan ibland vara dåligt snöröjda, men för gång- och cykelvägar fungerar det bra. Ibland är det istappar som hänger från hustak.
- Gång- och cykelvägarna är oftast bra snöröjda eftersom de prioriteras. Har förståelse för att man inte hinner med. Förstår däremot inte datumparkeringen – man snöröjde nästan ingenting där. När man tar bort snön läggs den så att en bil knappt kan åka där – hur kan man då hålla på med datumparkering? Kan snön läggas ner mot isbanan? Exempelvis skottades en infart igen, vilket inte är bra. En del gamlingar behöver kommunal tillsyn men hemtjänstpersonal har svårt att ta sig fram till medborgarna. Kan man se över var hemtjänsten behöver komma fram och se till att det snöröjs där i första hand?
- Bussgatan Ärtvägen – när man korsar den och går mot gamla dagisbjörken. Många vill ha den skottad när man går mot Lillsjön.

Övriga synpunkter kopplat till utemiljöer

- På trottoar på Nyponvägen växer det björkar som har skjutit ut sina rötter genom asfalten. Samtidigt hänger det ner grenar över trottoaren, vilket är livsfarligt. Det är samma sak på Hallonvägen.

- I "rondellen" i Odensala växer det upp gräs ur asfalten. Det är endast en stor fotboll och platsen sköts inte om. Man borde kunna göra något finare där och det borde skötas om så att "rondellen" harmonierar med området runtomkring. Kan asfalten tas bort och man sätter dit något annat?

Kommentar från tjänsteperson:

I planen för investeringsbudget år 2023 så har vi lagt in önskemål om att vi vill se över och förändra gatusektionen hela vägen från stadsgränsen och in till cirkulationsplats Odenskogsvägen.

- En häck vid Krusbärsvägen är för hög. Det finns stor risk att man krockar med cyklister som kommer på cykelvägen utanför. Häcken bör klippas ner lite.
- I början av Enbärsvägen finns det några stora björkar – kan man ta bort någon av dem som skymmer sikten? De har stått där sedan området byggdes 1974.
- Kan man försöka att ta bort löven på gång- och cykelvägar?
- Ombyggnation av Gustav III:s torg: Det får inte byggas en massa så att det skymmer vårt vackra rådhus. Det bör bli ett torg i stället.
- Stortorget ser bedrövt ut och kallas "Döda torget".
- En skylt vid Storsjöbadet hänger "på sniskan", vilket inte ser bra ut. Den elektroniska skylten vid Torvalla ser mycket trevligare ut och är mer inbjudande.
- En deltagare vågar inte åka buss på kvällen för att det inte känns tryggt. Det är otryggt när folk samlas i grupper och man inte vågar gå förbi.
- Öka närvaron av vuxna i samhället. "Föräldrar på stan" ger trygghet till både barn och äldre. De äldre kan även medverka i gruppen och nattvandera.
- Skapa samma förutsättningar att känna sig trygg oavsett var man bor. Man ska kunna känna sig trygg i sin bostad och när man rör sig utomhus, även om man bor utanför den centrala staden.

3.2 Transporter (busstrafik)

Hur kan busstrafiken förbättras för medborgare 65+ i Östersunds kommun?

Deltagarna vid dialogen åker buss i olika hög utsträckning - några åker mycket och några åker aldrig buss. Övriga transportmedel som man använder är buss, cykel och bil. Några samåker med någon anhörig.

Några förbättringsområden som lyfts fram kopplat till busstrafiken är att förbättra informationen om busstrafiken, erbjuda billigare/gratis bussresor för äldre samt förbättra linjesträckning/turtäthet.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kring busstrafik, färdtjänst och biltrafik.

Förbättra informationen om busstrafiken (tillgänglighet)

- Vill att det ska finnas tidtabeller i papper som skickas ut till pensionärerna.
- Det saknas tidtabeller i busskurerna.
- Svårt med information om vilka linjer som går var.
- 10 kronor för en tidtabell - de borde finnas i kurerna. Det borde finnas tydligare kartor och information – tänk även på besökare i kommunen.
- Det ska vara lättare att få reda på tiderna. Behöver finnas fysiska tabeller.
- Läsbara tidtabeller – i papper, med tydlig information om när den gäller år, månad och dag.
- Det ska hänga tider på busshållplatserna – med stor text så att de är läsbara.
- Vill att det ska finnas tidtabell vid busshållplatsen.
- Tydligare linjekartor på busshållplatserna, men också digitala kartor.
- Tidigare fick vi tidtabell hem i brevlådan.
- Det finns 2 appar – varför?
- Tydligare appar med mellantider, när bussen kommer till olika hållplatser längs linjen. Den funktionen har förvunnit som det verkar.
- Tydlig skyltning på bussarna behövs. Det står t.ex. Trändelag på Länstrafikens bussar.
- Vilka bussar går förbi sjukhuset och järnvägsstationen? Behöver tydliggöras för det är knutpunkter.
- Regionen behöver sprida information till äldre vad som gäller med betalning.

Underlätta på- och avstigning på bussen (tillgänglighet)

- Svårt när det blir en glipa mellan buss och trottoarkant. Ibland sänker inte chaufförerna bussen.
- Sänka höjden på bussarna vid hållplatsen för det är för högt för många som inte har så bra balans. Viktigt att göra det även vid halka. Svårt då det kan bli ett glapp mellan buss och trottoarkant. Svårt för personer med rullator.
- Man måste hinna sätta sig i bussen innan den går.
- Borde få gå in i mitten på bussen med rullator. De som har kort borde kunna göra så.
- Personer med rullator borde få gå in i mitten av bussen och betala där.

Erbjuda billigare/gratis bussresor för äldre

- Priset är avgörande för om man ska åka. Skulle det vara billigare skulle man åka.
- 20 kr per resa är rimligt – det är vad det kostar då man laddar ett kort.
- Det borde vara gratis mitt på dagen när bussarna går tomma. Kl. 10-14 skulle det vara gratis eller att man kan köpa ett billigare kort. .
- Föreslår att det ska vara gratis buss mitt på dagen.
- Medborgare som är 65 + borde få åka gratis vissa tider på dygnet.
- Borde vara gratis att åka buss för dem med rullator.
- Göteborgs stad har periodkort där man får åka gratis kl. 9-15 på vardagar, efter kl. 19 och helger.
- I Göteborg är det gratis mellan kl. 9-15 vardagar + helger, så borde det även vara här.
- Pensionärer borde få åka gratis mitt på dagen kl. 10-12. Det skulle bidra till att utveckla citykärnan och skapa liv där.
- Det vore intressant att veta vad det skulle kosta med gratis bussresor för pensionärer?
- Det borde vara gratis för turister över 65 år.
- Pensionärspriser på bussarna borde finnas. Jämför med Sundsvall där man betalar 175 kr per månad.
- Skulle vilja att man inför ett motsvarande busskort för 65+ som man har i Sundsvall.
- Bussbiljetten borde räckta längre.
- 60 minuter är för kort tid för att hinna göra ärenden i stan, kunde vara längre tid, t.ex. 2 timmar. Man rör sig långsammare som äldre osv.
- Svårt att hinna göra ärenden på samma biljett inom en timme.
- Personer med rullator måste få kliva på mitten och få åka gratis.
- De med rullator borde få gå in där bak och åka gratis.
- Alla med rullatorer borde få kliva på bak i bussen och åka gratis.
- Biljetten borde gälla längre.

- Länskortet är för dyrt. Köper laddningsbart.
- Det är för dyrt att åka buss– tar bilen i stället.
- Om det skulle vara gratis att ta bussen i stället för att ta bilen så skulle det hjälpa både oss och miljön.
- Vilket blir inkomstbortfallet för kommunen/ regionen om man har billigare busstrafik för äldre? Vad tjänar man istället? Borde ge effekt på handeln om priserna sänks och fler åker buss.
- Det finns många bussturer men många tycker att det är dyrt att åka buss. En enkelresa kostar 30 kronor. Laddar man ett busskort kan man åka för 20 kronor per resa. Därför tar man bilen istället, även om det är dyrt att parkera i stan. Det är miljömässiga aspekter att väga in också.

Förbättra linjesträckning/turtäthet (tillgänglighet)

- Saknar att kunna åka direkt till sjukhuset, det gick tidigare. Åker med 4:an och går från Kärnan idag. Behöver byta för att ta sig hela vägen.
- Linjen till sjukhuset saknas. Önskar det gick direkt.
- Vill ha direktbuss till sjukhuset.
- Dåligt med tider på helgerna, bussarna går sällan.
- Skulle vilja att busslinjerna går oftare.
- Fler bussar ska gå förbi järnvägsstationen.
- Mycket möjligheter, många bussar i Odensala, det känns tryggt. MEN de går samma tid och det är en nackdel.
- Bussarna till Odensala går samma tid – varför? Synd för om man missar en så missar man båda.
- Koppling till Lillänge hade varit bra.
- En servicelinje borde finnas, som 8:an gjorde tidigare.
- Det borde finnas en cirkellinje, en mindre buss som går till serviceställen.

Övriga synpunkter kopplat till busstrafik

- Det finns ingenting som stimulerar pensionärer till att åka buss.
- Många trevliga chaufförer
- Det är skillnad på chaufförer – ”nya” svenskar är mer serviceinriktade.
- Bemötande bland chaufförerna behöver utvecklas.
- Busshållplatserna är ok.
- Skadegörelsen på busshållplatser är tråkig. Skapa hållbara busshållplatser.
Kommentar från tjänsteperson: *Materialet på busskurerna kommer bytas ut så småningom.*
- En trygg plats att vänta på – vänthall på stan behövs då Busstorget byggs bort.
- Diskussion om nya resecentrum - hur skapar man trygghet där? Viktigt att det finns en trygg plats att vänta på. Vänthall på stan behövs då Busstorget byggs bort. Viktigt att där finns toalett också.

- Bussarna behöver synkas med tåg.
- Ska man tänka på miljön så är det billigare för oss att ta bilen tur och retur till stan än att ta buss, borde vara tvärtom.
- Jobbar man som volontär på exempelvis Röda korset får man betala sin biljett själv. Skulle vi åka gratis skulle fler kunna göra en insats.
- Järnvägscentralen – alla som behöver gå därifrån in till stan. Det är uppförsbacke och man drar väskor – det är tungt. Fler bussar behövs.
- Bussarna går väldigt fort när de kommer på bussgatan. Det är osäkert att gå över där.
- Det ska vara enkelt att betala. Ibland med kontanter.
- Det är komplicerat att köpa en bussbiljett, borde vara enklare.
- Det skulle bidra till att fler flyttar hit om det var gratis för pensionärer vissa tider.

Synpunkter kopplat till biltrafik

- Medborgare tycker att parkeringen på Tjädervägen som har anslutning till skidspåren ska utökas. Det är trångt där, likaså vid parkeringen i Spikbodarna. Skidåkning i dessa spår är mycket populärt vintertid bland äldre.
- Parkeringsplatser saknas i centrala stan. Det är ofta dyrt att parkera i centrala stan, jämfört med i Sundsvall.
- Kan man ordna biltrafik på bussgatorna? Det skulle vara väldigt smidigt.
- Storsjöskolan byggs ut och det blir många fler elever – gör man något åt trafiksäkerheten där?
- Parkeringsapparna är bedrävliga, varför så många olika? Svårt att ha koll på alla. Många åker därför inte in till stan.
- Det är svårt med betalning vid parkering, att det ska användas flera olika appar. Det är svårt med digitala lösningar.
- Parkering i centrala Östersund är för många äldre ett stort problem. Tidigare fanns möjlighet att använda pengar i parkeringsautomater som senare ersatts med betalkort och som nu övergått alltmer till betalning med SMS eller parkeringsappar. Betalning av parkeringsavgift med SMS eller parkeringsappar är naturligtvis en smart lösning för alla som klarar detta, men för många äldre fungerar det inte. Dagligen är det många äldre som står och läser på uppsatta parkeringsskyltar men konstaterar att det här klarar jag inte. Östersunds kommun och stadens näringsidkare är bekymrade över att allt färre människor besöker stadskärnan. Genom att underlätta för äldre människor att parkera bilen i centrum skulle flera söka sig till stadskärnan. Ett konkret förslag att lösa detta är att centrumnära parkeringsplatser reserveras för personer som är 65 år eller äldre. Länets kommuner tar fram etikett med QR-kod som vidimerar 65 år eller äldre och kompletterar etiketten med registreringsnummer som fästes på

framrutan. Ingen parkeringsavgift tas ut, men parkeringsskiva ska finnas synlig i bilen och tillåten parkering skall vara max 2 timmar för att flera ska kunna nyttja en och samma parkeringsplats under dagen. Om Östersunds kommun anser att pensionärer inte ska ha fördel ekonomiskt gentemot andra som betalar för sin parkering kan kommunen exempelvis ta ut ett visst belopp när QR-koden beställs. Utöver vad som ovan sagts är det viktigt att underlätta för äldre att kunna parkera nära stadskärnan för många äldre kan ha svårt att förflytta sig längre sträckor p.g.a. olika ålderskrämpor

Synpunkter kopplat till färdtjänst/taxi

- Seniortaxi innebär 10% rabatt på avgiften, inte mycket.

3.3 Bostäder

Hur kan bostäder förbättras för medborgare 65+ i Östersunds kommun?

De flesta av deltagarna trivs bra i sitt nuvarande boende och har inga planer på att flytta. Om de behöver flytta i framtiden vill de gärna bo kvar i samma område eller flytta till ett närliggande område.

Deltagarna lyfter fram vikten av att det finns tillgängliga bostäder. Framförallt lyfter man fram betydelsen av lägenheter i markplan, tillgång till hiss samt möjligheten till bostadsanpassningar. En annan viktig fråga för deltagarna är att det finns lägenheter med rimliga hyror, så att äldre har råd att flytta från sina hus.

Det är många synpunkter på särskilda boenden, korttidsboenden, seniorboenden och andra typer av boenden för äldre. Många ser gärna att det blir fler seniorboenden (bland annat i Odensala) där det finns gemensamhetsutrymmen, aktiviteter och en värd/värdinna. Deltagarna vill kunna klara sig själva så länge som möjligt och ser gärna att det finns olika typer av stöd att få vid behov.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kring bostäder.

Säkerställa tillgängliga bostäder

- Det är viktigt att det finns hiss i fastigheten. Det finns många hus som inte har hissar.
- Det bör inte finnas några trappor dit man flyttar eftersom det då blir svårt när man måste bära saker upp eller ner.
- Om man skulle behöva flytta så är det viktigt med enplanshus.
- Det är viktigt att det finns små lägenheter på markplan alternativt att det finns hiss i fastigheten.
- En medborgare har ansökt om bostadsanpassning för att ta sig upp till badrummet på andra våningen, men fick avslag eftersom de även hade ett badrum nere. Så småningom fick de dusch på nedervåningen istället för badkar.
- En medborgare bor i en bostadsrätt utan hiss och har blivit lovad en trapphiss om hen skulle behöva det framöver. Trivs jättebra i den nuvarande bostaden och vill inte flytta.
- Det finns ett boende i Odensala där det bor ensamkommande ungdomar, men som ur tillgänglighetssynpunkt skulle vara mer lämpligt för äldre. Det är den enda huset i närområdet där det finns hiss. Det har tidigare varit ett äldreboende men det lades ner när man byggde Skogsbruksvägens boenden och den stora flyktingströmmen kom. Det är dock några äldre som bor kvar där. Migrations-verket hyr nu lokalerna, kanske av Östersundshem. Kommunen borde ta tillbaka huset.

Erbjuda lägenheter med rimliga hyror

- Odensala är ett väldigt tryggt område, men det har blivit alldeles för dyra lägenheter.
- Det är för dyra hyror. Man bor kvar i stora hus för att det inte finns något prisvärt alternativ. Tror att det finns många äldre människor som bor kvar i sina hus för att de inte har råd att flytta, de bor billigare där de bor. Samtidigt kan det säkert finnas yngre människor som hellre bor i husen.
- Priset på den nya bostaden är viktigt för att stimulera till flytt. Erbjud bostäder som är billiga och trevliga, som är bra inredda och som har tillgång till uteplats.
- Idealet vore att bo i en radhuslägenhet som inte är så stor, men som har en liten markplätt. Det får inte vara så fruktansvärt dyrt.

Möjliggöra att man kan bo kvar i Odensala

- Bygg seniorboenden i Odensala – skulle vilja att det fanns här. (*Detta uttrycktes vid flera bord*).
- Skulle vilja att det fanns ett seniorboende lokalt i Odensala. Det är nog många som skulle vilja bo kvar i området, men de orkar inte med att sköta sin fastighet längre.
- Så länge man orkar med att sköta sin fastighet vill man bo kvar, men det skulle vara bra om man kunde få hjälp med att till exempel skotta snö.
- Vill inte flytta in till centrum. Om det finns bra bussförbindelser och busspriser så är det inga problem att bo en bit utanför.
- När de som bott i kvarteret har flyttat så flyttar de i första hand till Odensala ängar eller Ärtvägen. Man vill bo kvar i området.
- Så länge man orkar sköta om fastigheten vill man bo kvar för att man trivs så bra i området. Det är när man börjar tycka att det känns jobbigt som det blir aktuellt att flytta. Bor i nuläget i ett hus med 7 rum och om det skulle bli aktuellt med en flytt vill man kunna flytta till en bostad som inte är så liten. Vill ha en 3:a eller 4:a och då blir det i regel höga priser.
- Flera medborgare säger att de bor bra och inte vill ändra på något.

Synpunkter/önskemål kopplat till seniorboenden, korttidsboenden och särskilda boenden

- På Remonthagen finns det seniorbostäder, men de är alldeles för dyra.
- Det är viktigt att inte alla seniorbostäder som byggs är små. En del vill ha en lite större lägenhet. Alternativt att det ska finnas en gästlägenhet där anhöriga som kommer på besök kan bo.
- Det är klart att man vill bo hemma om man har möjlighet, men när det inte går längre skulle man vilja att det fanns något mellanting mellan det nuvarande boendet och särskilt boende, där man kan bo själv men ändå ha tillgång till stöd (lite som gamla tidens servicehus).

- I Odensala får det gärna finnas ett serviceboende som på Odensborg eller Blomstergården, där det finns en värdinna och doktor som kommer en gång i månaden.
- En medborgare bor på bottenvåningen med uteplats. Den dagen hen inte orkar sköta uteplatsen längre skulle hen vilja ha någon form av serviceboende. Det är viktigt att det i ett sådant boende är möjligt att gå och äta lunch tillsammans istället för att sitta ensam. Den sociala samvaron är viktig. Det vore förstås även bra om det finns någon form av service.
- Det är viktigt att det i ett seniorboende/serviceboende finns tillgång till mat, att kunna köpa färdig mat. Man vill också ha tillgång till socialt umgänge.
- Det är viktigt att inte behöva sitta och äta ensam varje dag.
- Det bör finnas en samlingslokal där man kan träffas.
- Det får gärna finnas en hobbylokal där man kan träffas och göra någonting.
- Gärna inglasat gemensamhetsutrymme.
- Det är viktigt att det är ett ställe där det är lätt att ta sig ut, inte mitt i stan. Viktigt med närhet till grönområde, gärna skog.
- Några medborgare tycker att det är önskvärt att få bo kvar i samma område om de skulle behöva flytta till ett särskilt boende, medan andra inte tycker att det är särskilt viktigt. Men många vill gärna bo kvar i det område där man har bott i många år och trivs bra.
- Medborgare tycker att det är tråkigt att man är i så dåligt skick när man väl kommer till ett särskilt boende. Man saknar den gamla formen av boenden där det fanns en värdinna och aktiviteter.
- Det finns inte tillräckligt med korttidsboenden och särskilda boenden.
- En medborgares mamma bodde på särskilt boende i flera år och där fanns varken rehabilitering eller aktiviteter. Det finns inte arbetsterapeuter på varje särskilt boende längre och personalen hinner inte med det som ska göras. Har man inte en anhörig i närheten så finns det inte någon som följer upp att man får det man behöver.
- En medborgare hade en svärmor som bodde på ett äldreboende i Sollefteå. Det var bra utformat för man kunde bo i en egen lägenhet men med gemensam matsal. Svärmor fick då bo granne med tidigare grannar. Skulle vilja att det fanns något motsvarande här. Tror det var som en kombination av servicehus och särskilt boende – det var ett stort hus med flera olika avdelningar. En del flyttade från den ena avdelningen till den andra.
- Om man bor på ett särskilt boende vill man fortfarande kunna ta emot besök på det egna rummet.

- Det finns en risk att det blir för modern miljö i de nya särskilda boendena. Det är viktigt att det känns hemtrevligt.
- Det är bra om det finns uteplatser som är anpassade för dem med demenssjukdom så att de kan gå ut, exempelvis i ett avgränsat område.
- Hur fungerar granskningen av de särskilda boendena? Myran på Prästgatan fungerar inte bra. När en medborgare besökt boendet var det ostädad, skitigt och disk överallt. Det fanns ingen personal. Medborgaren fick intrycket av att man sparat mycket pengar.

Övriga synpunkter kopplat till bostäder

- Kommunen måste förbättra tillgången till olika typer av bostäder generellt sett.
- De som bor ensamma i en större bostad skulle egentligen behöva flytta till något mindre.
- Egentligen borde man flytta till ett annat boende tidigare, för när man väl har behovet så blir det för jobbigt att lära känna nya människor.
- Man skulle kunna erbjuda en morot för att flytta, till exempel subventionerad hyra i 5 år.
- Det behövs mer information om möjligheterna till bostadstillägg.
- Om man måste flytta är det viktigt att man slipper skotta snö eftersom det är en anledning till att en del flyttar.
- Ser en risk med att bo på markplan, av trygghetskäl.
- Det är viktigt att det är lätt att sig ut. Det är även viktigt med bra bussförbindelser till affärer så att man inte behöver vara beroende av andra. Oberoendet är väldigt viktigt.
- Man skulle kanske kunna skapa något motsvarande Västerport (kooperativ hyresrättsförening) även i Odensala.
- Tips: ”Bovieran” i Staffanstorp – bostadsrätter med en värd.

Kommentarer från politiker:

- *En morot som kanske skulle göra att fler flyttade är tillgången till ett seniorboende i närområdet, så att man kan bo kvar i området.*
- *Det är svårt för kommunen att hitta lämplig mark att bygga (särskilda boenden) på.*
- *Det finns möjlighet till bostadsanpassning så att man kan bo kvar. Kommunen vill ju att många människor ska bo kvar i sina ordinarie boenden. Därför försöker man också anpassa bostäder så man kan bo kvar.*
- *Det bör finnas gemensamma uteplatser.*
- *Det finns flera kommuner i södra Sverige som har lägenheter med en gemensam Vinterträdgård. Där har man sin egen lägenhet med balkong men också gemensamhetsutrymmen. Det kan förstås utformas på olika sätt.*

3.4 Social gemenskap och delaktighet

Hur kan social gemenskap för medborgare 65+ förbättras i Östersunds kommun?

Överlag upplever deltagarna att information om olika mötesplatser och aktiviteter inte når ut. Det behövs mer skriftlig information, framförallt i pappersformat. Flera deltagare föreslår att skolorna skulle kunna vara öppna för aktiviteter på kvällstid och att det borde vara möjligt att äta lunch där eller köpa med sig en matlåda hem.

Kyrkans lokaler och deras café lyfts fram som viktiga i Odensala. Deltagarna föreslår flera aktiviteter som skulle vara uppskattade av äldre, där bland annat orienteringsaktiviteten ”Hitta ut” lyfts fram som ett bra initiativ.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kring social gemenskap och delaktighet.

Förbättra informationen om de mötesplatser och aktiviteter som finns

- Medborgare tycker att informationen om mötesplatser och sociala aktiviteter i kommunen och Odensala måste förbättras. Den når inte ut i dagsläget. Det borde vara skriftlig information i brevlådan. (*Detta uttrycktes vid alla bord*).
- Medborgare tycker att de 11 mötesplatserna i kommunen ska göras mer kända. De är idag okända. Informationen kring vilka mötesplatser det finns och vilka aktiviteter som erbjuds ska bli mer känd för de som bor i området och i kommunen. Informationen bör ges digitalt och på papper. Man kan även sätta upp anslag på Odenhallen och på hälsocentralen.
- Medborgare tycker att en samlad pappersinformation ska delas ut i brevlådan och samtidigt finnas att ta del av digitalt – typ ett häfte med tydlig information kring kommunens mötesplatser, föreningar, aktiviteter, digitalisering och IT-guide med mera.
- Det borde vara mer muntlig och skriftlig information om den populära aktiviteten ”Hitta ut”. Det bör säkerställas att aktiviteten kan fortsätta.
- Det borde finnas information om vilka lokaler Lillsjöns bostadsrättsförening har och vilka aktiviteter de anordnar. Det borde göras mer tillgängligt.
- Medborgare saknar information om var man kan få tillgång till att baka tunnbröd.
- Medborgare önskar att Radio Jämtland informerar om olika aktiviteter. Man kan informera i radion, ha information i dagspressen och i Östersunds magasin.

Tillhandahålla fler lokaler för aktiviteter och sociala mötesplatser

- Medborgare tycker att skolorna (exempelvis Lillsjöskolan) kan öppnas för olika aktiviteter och studiecirkel på kvällstid. De önskar få använda slöjdsalar med mera. *(Detta uttrycktes vid flera bord).*
- Äldre skulle kunna få köpa lunch på Lillsjöskolan. Antingen kan man få äta på plats i skolan eller köpa med sig mat hem. *(Detta uttrycktes vid flera bord).*
- Medborgare önskar att kyrkan ska samverka med kommunen. Kyrkan har stora fina lokaler i Odensala. Det behöver inte vara underhållning varje gång – medborgare kan hitta på något själv som quiz med mera.
- Skapa lokala samlingspunkter (inte bara i staden) som lockar personer över 65 år. Det ska finnas en kontinuitet och fasta tider.
- Skapa mer lokala mötesplatser med matservering, som till exempel kyrkans Klöverkafé.

Ordna fler aktiviteter

- Medborgare önskar att språkundervisning för pensionärer ska komma igång efter coronapandemin.
- Det bör finnas något liknande ”Hitta ut” på vintern där man kan promenera runt.
- Medborgare tycker att kommunen ska stå bakom sopplunch med underhållning, inte vara bundet till kyrkan. Typ som soppteatern i Stockholm – lunch och underhållning eller någon som berättar om något, exempelvis invandrade personer som berättar om hur de haft det i sitt land.
- Biblioteket hade quiz tidigare en gång per månad och det var mycket uppskattat.
- Medborgare tycker att det är viktigt att de skidspår som finns i Odensala, Frösön, Torvalla och Spikbodarna hålls öppna vintertid och att spåren dras upp även på helger och högtidsdagar när det har snöat.
- Kommunen kan ordna fler evenemang mitt på dagen som alla kan gå till, till exempel soppteater, föredrag och lunchträffar (inte bundet till en förening som kan begränsa vilka som får delta).
- Det borde finnas uppsökande verksamhet för de som sitter hemma och är ensamma.

Övriga synpunkter kopplat till social gemenskap

- Kyrkan mitt i Odensala borde bli mer tillgänglig för medborgarna. De ska nu lägga ner ”Klöverkaféet”, vilket inte är bra!
- Flera medborgare tycker att de har mycket att göra och hinner inte ta del av allt som finns. Medborgare är nöjda och tycker att det finns många aktiviteter om man är aktiv i föreningar som PRO och SPF.

- Medborgare tycker att det är viktigt att få skratta och att umgänget är viktigt.
- Medborgare tycker att det finns bra tillgång till uteaktiviteter, till exempel promenader runt Lillsjön där man kan mötas och samtala. De kallar rundan för "Antikrundan" i dagligt tal.
- Medborgare vill träffa mer folk. Finns det stavgång?
- Ett gott exempel på att engagera äldre är badmintonklubbens arbete. Där tog man personlig kontakt med föräldrar m.fl. till ungdomar som spelade badminton. På så vis fick man flera äldre med i aktiviteter och i föreningen. Personlig kontakt är viktigt!
- Vi skulle behöva ett vänligare samhälle där att alla hälsar på varandra.
- Motverka att centralisera allt till centrum (centrala staden).

3.5 Social tillhörighet (icke-diskriminering) och medborgarinflytande

Hur kan Östersunds kommun motverka diskriminering av medborgare 65+? Hur kan Östersunds kommun öka medborgarinflytandet för medborgare 65+?

Enligt deltagarna vid dialogen är det inte alla äldre som är digitala. Därför är viktigt att motverka digital diskriminering. De lyfter även vikten av att förbättra tillgängligheten för personer som har någon form av funktionsnedsättning.

Flera deltagare menar att det är viktigt att visa att man lyssnar på och värderar äldres kunskaper och erfarenheter. Äldre bör ges möjlighet till mer inflytande via exempelvis medborgardialoger och samråd i olika former.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kring social tillhörighet och medborgarinflytande.

Motverka digital diskriminering

- Utgå inte från att alla har samma möjlighet till kommunikations-/betalningsmöjligheter via digitala plattformar.
- Se till att det finns möjlighet att använda kontanter.

Förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar

- Anpassa utemiljöer som till exempel badplatser, skidspår och så vidare så det känns tryggt för alla att delta oavsett funktionsförmåga. Markera till exempel vilka skidspår som är platta och tillgängliga.
- Anpassa möteslokaler och sammankomster utifrån att alla inte hör lika bra eller kan gå lika bra.

Ta vara på och lyft fram äldres kunskaper och erfarenheter

- Låt dem som vill arbeta göra det.
- Ta vara på kompetensen hos äldre, till exempel via läxhjälp, mentorskap, rastvakter, samtalsstöd och så vidare.
- Värdera åsikterna, kunskaperna, möjligheterna och erfarenheterna som äldre personer har, till exempel genom att synliggöra tillgången i rekryteringsprocesser.
- Skapa signalvärden som ökar värderingen av äldres kunskaper och erfarenheter, till exempel genom att synliggöra pensionerade sjuksköterskor som gjort ett stort jobb i vaccinationsprocessen. Mentorskap är ett annat sätt att lyfta fram äldre.

Utveckla äldre medborgares möjligheter till inflytande

- Ha fler sammankomster med olika åldrar och även för endast medborgare över 65 år när det finns behov av att prata om det som rör bara dem.
- Ha mer fysiska träffar som den vi har idag, med medborgardialoger/samråd kring exempelvis barn- och ungdomsfrågor. Ta vara på de äldres kompetens och erfarenheter. Se till att ett större antal har möjlighet att medverka, och gärna i tystare lokaler.
- En förutsättning för att delta i till exempel medborgardialoger är att de ska gå att påverka.
- Öka benägenheten att lämna medborgarförslag.
- Skapa en kultur, en norm, som utgår från att medborgarnas åsikter är centrala i beslutsprocesser.
- Låt medborgarna bli mer insatt i processen när åtgärder planeras, utförs och ska avslutas.
- Var tydlig med var man ska vända sig med olika frågor. Vem har ansvar i olika frågor? Vem ansvarar exempelvis för mark som kommunen äger i närheten av hus?
- Säkerhetsställ att det alltid kommer en återkoppling när man hör av sig om ett ärende till kommunen, oavsett om det leder till en åtgärd eller inte. Skapa tydliga rutiner för att till exempel att den som tar emot ett ärende ska se till att medborgaren får återkoppling.

Övriga synpunkter kopplat till diskriminering och medborgarinflytande

- Gör något konkret för gruppen äldre – signalera att de prioriteras, till exempel genom att förbättra busstrafiken.
- Synliggör skillnader och variationer inom gruppen äldre. Äldre har olika behov och olika förutsättningar. Motverka bilden av att man är skör bara för att man är äldre. Synliggör kompetenser och hur många olika människor som finns inom den här gruppen.

3.6 Samhällsstöd och service (omfattar både kommunens insatser och tillgång till övrig samhällsservice som affärer, bibliotek, hälsocentral etc.)

Hur kan samhällsstöd och service förbättras i Östersunds kommun?

Flera deltagare tycker att det saknas en matbutik i närområdet, men säger ändå att det går bra att handla så länge de kan köra bil. Många saknar också någonstans att gå och äta lunch. Några nämner att det är bra att det finns möjlighet att beställa mat via telefon eller online, men säger samtidigt att alla inte har möjlighet att göra det.

Bredbandsuppkopplingen upplevs fungera bra och man är nöjd med att det finns en hälsocentral och ett apotek i Odensala. Flera deltagare beskriver dock att det är svårt att nå hälsocentralen via telefon.

En del saknar närheten till ett bankkontor och en brevlåda. Flera uttrycker också att de saknar biblioteksfilialen som tidigare fanns på Storsjöskolan. Möjligheten att kunna beställa hem böcker gratis från biblioteket under coronapandemin har varit mycket uppskattad.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kring samhällsstöd och service.

Allmänna synpunkter på tillgång till samhällsstöd och service i Odensala

- Det finns dåligt med matbutiker i närområdet. Förut fanns Coop/Konsum Lillsjön, men nu är det Odenhallen och Kvantum som är närmast. Det går bra att ta sig dit så länge man kan åka bil. (*Detta uttrycktes vid flera bord*). Man har inte tänkt på hur man ska göra när man inte längre kan köra bil. Det går att beställa och få hem mat från affärer.
- Tips! Det kan finnas en självservicebutik i Odensala, som den på Köpmangatan. Man behöver ha en smartphone för att kunna handla där.
- Paketutlämningen på Odenhallen har blivit sämre – man måste samsas med de som spelar och ska äta korv. Man får åka dit när det är lugnt.
- Det saknas en direktbuss mellan Odensala och Lillänge. Om man inte kan åka får man handla online, men alla är inte så digitala.
- Det finns en hälsocentral och den vill man ha kvar.
- Odensala har blivit ett väldigt populärt och attraktivt område. Här finns både affärer och hälsocentral (det är dock oklart hur länge den kommer att vara kvar).
- Det är bra att det finns ett apotek vid hälsocentralen.
- Det saknas någonstans att gå och äta lunch. Ett förslag är att man ska kunna äta i skolmatsalen efter att barnen har slutat serverats, eller att det

finns möjlighet att köpa med sig en matlåda hem. Det är en service som funnits tidigare. *(Detta uttrycktes vid flera bord).*

- Det finns ingen bank i Odensala. Man gör sina bankärenden på telefon nu, men det är bra att kunna gå på banken ibland och ha ett fysiskt möte. *(Detta uttrycktes vid flera bord).*
- Brevlådor har försvunnit (exempelvis från Tranbärsvägen). Nu finns det bara en nere på Opevägen. Brevlådor behövs, men de har tagits bort och är dåligt placerade. *(Detta uttrycktes vid flera bord).* Det vore bra med en brevlåda vid hälsocentralen.
- Post Nord vill sluta köra in på återvändsgränder. Man ska istället få hämta posten på särskilda ställen.
- Postgången fungerar bra, men posten ska börja köras ut färre dagar nu.
- Bra uppkoppling på datorn är viktigt. Bredbandsuppkopplingen fungerar bra. Flera medborgare har en surfplatta eller dator som de använder. *(Detta uttrycktes vid flera bord).*

Synpunkter på kommunens verksamhet

- Några medborgare vill inte ha hemtjänst då de upplever att det finns risk för bedrägeri när det är så mycket olika personal.
- Man får inte hjälp av kommunen med att handla om man inte är beviljad hemtjänst. Det borde man kunna få.
- Medborgare över 65 år har fått böcker hemkörda gratis under pandemin en gång i veckan av biblioteket. Det är en bra och uppskattad service som medborgarna hoppas ska fortsätta. Man får skicka in sin beställning via nätet några dagar innan. Nu är det en gång per månad och man önskar att det fortsätter så. *(Detta uttrycktes vid flera bord).*
- Medborgare saknar biblioteksfilialen som fanns på Storsjöskolan. Den var väldigt uppskattad när den fanns. *(Detta uttrycktes vid flera bord).* Nu köper man böcker istället. Man skulle kunna låna böcker på biblioteket i stan om man fick åka buss dit gratis.
- Man går på biblioteket inne i stan och har inte sett till någon bokbuss. Man skulle ändå åka in till stan eftersom det är ett större utbud där.
- På biblioteket hade de tidigare gruppträffar på morgonen (med personal) dit man kunde gå och prata om böcker och få boktips. Men det finns inte längre kvar för kommunen prioriterar andra grupper. Det var uppskattat och saknas.
- Det är bra med informationsblad i brevlådan om kommunens insatser riktat till äldre.
- Flera medborgare känner inte till att det finns en mötesplats vid Odensborg.
- Nästan dagligen ser jag personer som kör kommunens vita bilar sitta och prata med mobilen i handen. Varför finns inte handsfree i dessa bilar?

Synpunkter på regionens verksamhet

- Medborgare saknar information om vilka förebyggande hälsoundersökningar som regionen gör för de som är över 65 år.
- Hälsocentralen fungerar bra och den är öppen hela sommaren. En medborgare har haft samma husläkare i flera år.
- Det är svårt att komma fram när man ringer till hälsocentralen. Man uppmanas återkomma – det händer ofta. Det är fullt i telefonkön även om man ringer kl. 08.15 när telefontiden öppnar. *(Detta uttrycktes vid flera bord)*. Man kan lämna ett meddelande i röstbrevlådan så ringer de upp.
- Det är många stafettläkare på hälsocentralen. Det finns inga fasta läkare och det har blivit sämre.
- Kostnaden för en sjukresa har fördubblats och sjukresor måste bokas dagen innan. För färdtjänst är det månadsavgift oavsett om man åker eller ej. Man borde kunna slå ihop färdtjänst och sjukresor.

Övriga synpunkter kopplat till samhällsstöd och service

- Det är viktigt att det är nära till bussar och affär. Viktigt att det finns kringsservice för den som behöver det.
- Det är bra om någon kommer hem och ser hur man har det.
- Det finns kulturmärkta trappor till vissa hus som gör att man inte tar sig in genom ingången. De är smala och har inga räcken (exempelvis till Guldfynd och en av ingångarna vid Mötesplats Prästgatan 58).
- En del sköter sina bankaffärer hemma. När man måste gå till Swedbank är det alltid väntetider.
- Hemkörning av varor är bra i de fall där man kan beställa via telefon och inte via dator. Det är bara Traktören som man kan ringa till nu.
- Om man har dålig ekonomi och beställer hemkörning av varor får man betala mycket själv. Det vore bra om man kunde få hjälp med den servicen. Man behöver storhandla om det ska vara lönt. Det är skillnad om man är vital och kan promenera till Lillänge och handla.
- Det är ett dilemma att medborgare handlar på nätet och inte nyttjar utbudet som finns i stan.
- Kontanter behövs även fortsatt. Ibland ligger bankuppkopplingen nere.
- En medborgare säger att hen inte har fått information om hur det gick i kyrkovalet.

Kommentar från politiker:

- *På biblioteket går det inte att använda kontanter för att köpa kaffe eller betala för toaletten.*